

Kína vs. USA – weiqi vs. sakk

Bevezető

A kínai felemelkedést a nyugati világban sokan fenyegetésként érzékelik. Az Egyesült Államok külpolitikája évek óta egyre határozottabban versenytársként, sőt potenciális ellenfélként tekint Pekingre. A kínai vezetők azonban más nyelvet beszélnek: a győzelem számukra nem felétlenül egy másik fél vereségét jelenti, hanem a saját mozgásterük bővítését egy olyan világban, amelyet nem sakktáblának, hanem összekapcsolódó hálózatnak látnak. Ezt a különbséget a legjobban két szellemi sport – a sakk és a weiqi – metaforája világítja meg.

A sakk: zéró összegű játszma

A sakk a nyugati geopolitikai gondolkodás tükré. A cél: az ellenfél királyának bekerítése. A pálya jól körülhatárolt, minden lépés előre megtervezhető. A győzelem akkor teljes, ha a másik félnek nem marad mozgáster. A hidegháborús logika – amely a 20. század nagy részét meghatározta – éppen erre a szemléletre épült: **vagy mi, vagy ők**.

A nyugati országok – különösen az Egyesült Államok – külpolitikáját a mai napig áthatja ez a gondolkodásmód. A Kínával szembeni bizalmatlanság abból is fakad, hogy a felemelkedést automatikusan **win-lose** helyzetként értelmezik: ha Kína erősödik, akkor ők gyengülnek.

A weiqi: teret nyerni, nem megsemmisíteni

A kínai geopolitika gyökerei sokkal régebbre nyúlnak vissza. A stratégiai gondolkodás mintája a **weiqi** (go) – a több ezer éves táblajáték, amelyben a cél nem az ellenfél figuráinak letarolása, hanem a tér lassú, fokozatos körbekerítése. A játék lényege a türelem és a hosszú távú gondolkodás. Az ellenfél nem ellenség, hanem egy partner, akinek a mozgását folyamatosan figyelni kell, és akivel a tábla feletti befolyásért versengünk.

A kínai vezetők gyakran hivatkoznak erre a szemléletre. A **win-win stratégia** – amelyben minden résztvevő nyerhet valamit – nem pusztán retorika, hanem egy olyan gondolkodási keret, amely alapjaiban különbözik a nyugati zéró összegű játszma logikájától.

A démonizálás és a félreértés

Horváth Levente, Magyarország egykori sanghaji főkonzulja gyakran hangsúlyozza: a kínai felemelkedés démonizálása nem Kína önképéből fakad. Míg a nyugati országok egyre inkább egy globális „sakkjátszma” látják a világot, a kínai vezetés saját stratégiáját **történelmi visszarendeződésnek** tekinti. Ők nem riválist vagy ellenséget látnak a másik félben, hanem egy másik játékost, aki ugyanazon a táblán próbál helyet találni magának.

A konfliktusok jelentős része éppen ebből a félreértésből születik: amikor egy win-win logikával közelítő kínai elképzelést a nyugati világ automatikusan befolyásszerző agresszióként értelmez.

Miért fontos ez nekünk?

A világpolitikai feszültségek a következő évtizedekben várhatóan tovább nőnek. Magyarország számára is kulcskérdés lesz, hogy miként értelmezzük Kína globális szerepét. Ha csak a sakk-tábla logikájában gondolkodunk, minden lépést fenyegetésként fogunk érzékelni. Ha viszont felismerjük a weiqi mintáját, akkor lehetőség nyílik arra, hogy egy összetettebb, sokszereplős együttműködésben találjunk mozgásteret magunknak.

Ez persze nem jelenti azt, hogy Kínával kapcsolatban nincsenek reális kockázatok. De azt igen, hogy a világ szemüvegét sem árt időnként letisztítani – és megérteni, mi az, amit a másik oldal ténylegesen gondol, nem pedig abból kiindulni, amit mi gondolunk róla, hogy gondol.

Összegzés

A sakk és a weiqi több, mint két játék: két gyökeresen eltérő világlátás metaforái. Az egyik az ütközésre, a másik a teret nyerő türelemre épül. Talán itt kezdődik a különbség abban is, ahogyan a Nyugat és Kína a jövőt elképzeleli – és amiben nekünk, közép-európai országoknak meg kell találnunk a saját válaszainkat.